Plasy

Kraj: Plzeňský
Okres: Plzeň-sever
Správní obvod: Kralovice
GPS souřadnice: 49.934490N, 13.390354E
Nadmořská výška: 350 m n. m.
První pís. zmínka: 1144 (880 let)
Počet obyvatel: 2 774
PSČ: 331 01
Adresa URL: www.plasy.cz

Historie obce Plasy

Plasy vyrostly okolo cisterciáckého kláštera, jehož zakládací listinu podepsal v r. 1144 český kníže Vladislav II. (cca 1110-1174). Samotný klášter stojí na místě staršího knížecího dvorce. Klášter zažil dvě období vzestupu, z nichž prvé ukončily husitské války a druhé zrušení kláštera Josefem II. v roce 1785. Majetek kláštera po jeho zrušení přešel do správy náboženského fondu.
Na začátku 19. století nebyly Plasy stále ještě vnímány jako město či vesnice, ale jen jako širší součást bývalého kláštera, jako jeho určité zázemí. Situace se nezměnila až do roku 1850.
V roce 1826 koupil celé plaské panství v dražbě státní ministr a kancléř rakouského císařství kníže Metternich, který je v Plasech také pochován v rodinné hrobce. Poté, co získaly Plasy nového pána, nastalo období rozvoje - kníže Metternich rychle započal s výstavbou továrny na zpracování železné rudy - litiny, při výstavbě příjezdových komunikací byly zbořeny některé budovy klášterního areálu včetně kostela Panny Marie Růžencové. Materiál ze zbořených objektů byl použit při výstavbě továrny a domků pro dělníky v okolí hutě.
Na počátku 40. let 19. století byla zahájena výstavba státní silnice z Plzně do Žatce (dnes silnice I/27). Zatímco dřívější trasa vedla po staré zemské stezce přes Oboru, Nebřeziny do Kralovic a Plasům se vyhýbala, nová silnice vedla z Kaznějova přes Rybnici do Plas a odtud dále přes Sokolku na Kralovice. Ačkoliv trasa státní silnice v Plasích přeťala klášterní areál a vedla k zániku zahrady před konventem, přivedla do Plas dopravu a tím i oživení.
Po zrušení patrimoniální správy se v roce 1850 konaly první volby do obecního zastupitelstva. Zvolené zastupitelstvo, ve kterém zasedalo i několik úředníků plaského panství, patrně nemělo o funkci jasnou představu a tak zvolilo za starostu knížete Klementa Metternicha. Ten volbu považoval volbu za projev uznání své péče o blaho obyvatel Plas, volbu přijal a z praktických důvodů pověřil jejím výkonem prvního radního Matěje Hölzla. Celou záležitost vyřešilo okresní hejtmanství v Kralovicích vypsáním nových voleb, ve kterých byl Hölzl potvrzen do funkce starosty.
Roku 1852 se z Nebřezin do Plas přestěhovala poštovní sběrna a o tři roky později se stala poštovním úřadem.
V roce 1872 se po přívalových deštích rozvodnila řeka Střela, situaci katastrofálně zhoršilo protržení hráze Mladotického rybníka. Při povodni v Plasích zahynuli dva lidé, řeka odnesla dva domy, poškodila množství dalších, zničila jez a náhon k železné huti. Povodeň způsobila velké škody na stavbě železniční trať č. 160 z Plzně do Žatce, která byla na katastru obce Plasy budována od června 1871. Zatímco na úseku z Plzně do Plas byl dopravní provoz zahájen 21. ledna 1873, úsek z Plas do Mladotic se zpozdil.

V roce 1875 zanikla železná huť - doprava železné rudy ze vzdálených lokalit výrobu prodražovala. Metternichové v bývalé železárně začali vyrábět barvy, ale i tento pokus končí neúspěchem. Dokončená železniční trať se spolu se státní silnicí stala katalyzátorem rozvoje místních živnostníků a podniků. Na konci 19. století v Plasích pracovala pila, parní pivovar, parní mlýn, bylo zde 5 hostinců, 4 kupci a lékárna. V Plasích sídlil také farní úřad, pětitřídní škola, četnická stanice, telegrafní úřad, již zmíněný poštovní úřad a stanice státních hřebců. Rozvíjel se i společenský život - v Plasích působil pěvecký spolek Střela, úřednická beseda, občansko-řemeslnická beseda, dobrovolný hasičský sbor, odbor Národní jednoty pošumavské, odbor Červeného kříže, spořitelní a záložní spolek a všeodborová dělnická organizace Rovnost. Do vzniku samostatného Československa k těmto spolkům a organizacím přibyly místní organizace sociálním demokracie, tělocvičná jednota Sokol, Dělnická tělocvičná jednota a včelařský spolek.
Starosta Hynek Vavřík zvolený v roce 1902 navrhl, aby se Plasy ucházely o povýšení na městys. Opakované úsilí o povýšení bylo však neúspěšné, mimo jiné proto, že obec neměla vlastní školní budovu. Od roku 1906 měly Plasy obecního strážníka, zároveň byla zahájena výstavba veřejného osvětlení obce lihovými lampami.
Po první světové válce vyvíjely místní dělnické organizace snahu o posílení svého vlivu v zastupitelstvu obce, které v prosinci 1918 přijalo usnesení, že zasedání budou s předstihem veřejně oznamována a budou veřejná. Občané v poválečných letech hromadně opouštěli církve, věřící měli v roce 1921 už jen těsnou většinu.
Na začátku roku 1920 se začal řešit problém elektrifikace. Obec uvažuje o možnosti výstavby vlastní elektrárny, ale nakonec zvolila připojení k elektrifikaci okresu. Staré nefunkční lihové veřejné osvětlení bylo postupně nahrazeno elektrickým. Kromě elektrifikace musela obec řešit nedostatek bytů. Silnou snahu o získání budovy bývalé prelatury a pozdějšího zámku od správy velkostatku k úpravě na bytové účely ukončuje až zamítavé stanovisko památkového úřadu.
Na jaře 1928 se plaští pokusili vyvolat přemístění okresních úřadů z Kralovic do Plas, které vrcholí roku 1931 neúspěšným jednáním na ministerstvu vnitra. Překvapivě neúspěšná je i průběžná snaha o povýšení na město - Plasy v té době mají z urbanistického hlediska městský charakter s velkolepými historickými budovami a několika drobnými průmyslovými podniky, sídlí zde řada obchodníků a řemeslníků a na rozdíl od okolních vsí v Plasích absentují selské usedlosti (na okolní půdě hospodaří velkostatek).
V letech 1934-5 byla na pozemku u státní silnice, který byl kdysi smetištěm a později byl upraven pro pomník padlým vojínům, vybudována nová budova obecního úřadu - radnice.
Po Mnichovské dohodě a zabrání českého pohraničí Německem nastal do Plas velký příliv obyvatel a počet obyvatel přesáhl 2 tisíce, stav setrval až do konce války. Několik vojáků sovětské armády dorazilo do Plas 10. května 1945, druhého dne je následovala dělostřelecká jednotka. Sovětská armáda v Plasích setrvala až do ledna 1946.